

Samarbete för framgångsrik studiehandledning på modersmål

Artikeln vänder sig till lärare och studiehandledare på modersmål. Här redogörs kort för vilka ansvarsområden och roller de båda yrkesgrupperna har för studiehandledning på modersmål. Därefter diskuteras hur lärare och studiehandledare kan dra nytta av sina olika kompetenser i samarbetet kring studiehandledningen. Studiehandledning i olika ämnen behandlas, liksom vilken betydelse elevrollen har samt möjligheterna att ta vara på studiehandledarens flerkulturella och interkulturella kompetens.

Uppdraget som studiehandledare

Arbetet som studiehandledare på modersmål liknar lärarens på så sätt att stöttningen av elevernas lärande utgör kärnan av uppdraget, men det skiljer sig också på flera sätt, inte minst i graden av självständighet och ansvar. Här redogörs för de två yrkesgruppernas ansvarsområden och förhållande till varandra.

Studiehandledning på modersmål är en stödinsats för de elever i grundskolan och gymnasieskolan som ännu inte behärskar svenska i tillräcklig utsträckning för att kunna följa undervisningen på svenska. Stödet innebär att eleven får använda sitt modersmål eller det språk eleven tidigare har fått undervisning på för att utveckla kunskaper med en studiehandledares stöd.¹ Språk är människans viktigaste redskap för att tänka, kommunicera och lära, och under tiden elevens svenska språk utvecklas till ett effektivt verktyg behöver man ta vara på lärandemöjligheterna via det språk eleven redan behärskar.² Nyanlända elever är en självklar målgrupp för stödinsatsen, men också elever som har gått längre tid i svensk skola har rätt till studiehandledning om de riskerar att inte nå upp till kunskapskraven i kursplaner och ämnesplaner med anledning av att de ännu inte behärskar svenska i tillräcklig grad. Det är alltså enbart den enskilda elevens behov utifrån ämnes- och svenskkunskaper som ska avgöra. Studiehandledning på modersmål är en rättighet som regleras i skolförordningen och gymnasieförordningen och rektor är ansvarig för att den kommer till stånd.³ Eftersom en elevs svenskkunskaper och därmed möjligheten att tillgodogöra sig undervisningen på svenska ökar med tiden, ska studiehandledningen kontinuerligt anpassas efter elevens förändrade behov. Lärare och studiehandledare behöver kontinuerligt utvärdera elevens framsteg och studiehandledningens effekt.⁴

Studiehandledare arbetar med ett mål: att stötta elevens kunskapsutveckling mot utbildningens mål med fokus på kunskapskraven i ett eller flera ämnen. Det innebär att det är ett specifikt stöd kopplat till specifika elever. Det kräver att studiehandledaren känner till de aktuella kunskapskraven, elevens kunskapsbehov och att hen är insatt i det aktuella innehållet som undervisas. Målet är

1 Det är elevens modersmål alternativt det språk som hen undervisats på i andra länder än Sverige.

2 Läs mer om flerspråkiga elevers lärande i exempelvis Axelsson 2015.

3 SFS 2011:185, 5 kap. 4 §; SFS 2010:2039, 9 kap. 9 §.

4 Skolverket 2015.

tydligt, kan tyckas, men vägen dit ser olika ut, och hur studiehandledningen ska genomföras planerar studiehandledare och lärare tillsammans.

Läraren, som kan vara ämneslärare eller klasslärare, identifierar vilka elever som behöver stödinsatsen och rektor fattar beslut. Läraren ska så tydligt det är möjligt beskriva vilka kunskaper eleven behöver stöd att utveckla och kommunicera detta till studiehandledaren. Förutom att planera för ämnesinnehållet i stödinsatsen och förmedla det till studiehandledaren så att hen har möjlighet att förbereda sig, behöver lärare och studiehandledare kontinuerlig kontakt med varandra under studiehandledningsperiodens gång för att stämma av och utvärdera den pågående insatsen, så att man när det behövs kan förändra innehåll eller omfattning. För att det ska vara möjligt krävs att skolorna eller ännu hellre skolhuvudmannen har centrala rutiner som möjliggör möten och kommunikation.⁵

Att studiehandleda i olika ämnen

I grundskolan finns det 16 obligatoriska ämnen och i gymnasiets stora utbud av program och inriktningar är antalet ämnen betydligt större. Det är därför troligt att alla studiehandledare någon gång befinner sig i en situation där de ska studiehandleda en elev i ett ämne de har begränsade kunskaper i. Det kan uppfattas som stressande och studiehandledaren kan känna sig otillräcklig. I det som följer finns resonemang om hur man kan hantera en sådan situation. Här betonas lärarens och studiehandledarens olika expertområden: lärarens ämneskunskaper och studiehandledarens språkkunskaper och kunskaper om pedagogisk handledning.

Förberedande studiehandledning

Studiehandledaren kan med fördel reflektera över sin egen roll och relationen till eleven. Ett möjligt sätt att uppfatta studiehandledningssituationen är att eleven gör en kunskapsresa, med tydliga mål, och studiehandledaren är guiden på resan. En guide kan visa vilka vägar som är smidigast, uppmärksamma viktiga saker på vägen, förklara det som är obekant och lotsa resenären tryggt mot målet. En studiehandledare är en kunnig och erfaren vuxen som lutar på elevens förmåga med studiehandledningens stöd. Studiehandledning ger en unik möjlighet att stötta en eller ett fåtal elever genom interaktion och därmed bidra till deras lärande med det gemensamma språket som främsta redskap.

Genom kartläggningen vet läraren och studiehandledaren en del om vad en elev kan i det aktuella ämnet. Likväl kan det vara väl värt att ägna ett studiehandledningstillfälle eller två åt att ta reda på mer om elevens förkunskaper och hans sätt att lära. Det kanske viktigaste verktyget är att ställa rätt typ av frågor till eleven och att lyssna. Sådana frågor uppmuntrar eleven att berätta vad hen kan, förstår och vet. Studiehandledaren är närvarande, tålmodig, nyfiken och engagerad och ger eleven positiv återkoppling. Frågorna är öppna, till exempel *Berätta vad du känner till om X. Vad tror du att X handlar om? Känner du igen något av X från ditt hemland/din tidigare skolgång?* Frågorna varierar förstås beroende på ämne och elevens ålder, men det är viktigt att de är *kunskapssökande*

⁵ Läs mer om sådana rutiner i artikeln *Organisera för framgångsrik studiehandledning på modersmål*.

frågor snarare än kunskapskontrollerande. Det är också värdefullt att ställa frågor för att ta reda på hur eleven lär sig och studerar. Exempel på sådana frågor är: *Hur brukar du göra när du vill lära dig något? Berätta om en situation då du lärde dig något. Vad behöver du för att lära dig?* Man kan ta reda på vad eleven tycker om att göra, och kanske går det att koppla ämnet till hens intressen. Ibland behöver eleven påminnas om vad studiehandledning är och vad den syftar till; studiehandledarens uppgift är inte att förse eleven med rätta svar, utan att stötta eleven i att utveckla självständigt lärande med språket som verktyg.

Studiehandledningssituationens resurser

När man klarlagt vad eleven känner till om det aktuella ämnet kan man försöka dra nytta av det. Studiehandledaren klargör målet för den gemensamma kunskapsresan, det vill säga vad det är eleven ska åstadkomma, om det är faktakunskaper, förståelse, resonemang eller färdigheter. Man bör ta hjälp av nationella styrdokument så att också eleven är bekant med mål och kunskapskrav. Vilka läromedel som ska användas framgår av lärarens planering, men ibland kan även läromedel med mer grundläggande ämnesinnehåll vara till nytta, liksom läromedel på elevens starkaste språk om sådana finns tillgängliga. Vidare finns en rikedom av material på internet i form av filmer, texter, bilder, föreläsningar och lektioner. Också för studiehandledarens förberedelser kan detta material vara användbart. Här behövs dock ett källkritiskt förhållningssätt.

Studiehandledaren har också resurser till stöd, och samverkan med läraren är den viktigaste. Det kan vara lämpligt att studiehandledningen sker i klassrummet under de delar av lektionen som innehåller genomgångar. Efter en genomgång kan studiehandledningen bli mer effektiv med studiehandledare och elev/-er i ett annat rum. Andra elever kan också vara en god resurs – genom att studiehandleda i en mindre grupp kan elevernas olika kunskaper inom det aktuella ämnesområdet delas och fördjupas genom ett guidat samtal på modersmålet:

I en grupp där eleverna kan kommunicera på lika villkor kan gruppens samlade kompetens, både den tankemässiga och den språkliga, göra att nivån på diskussionerna blir högre än vad någon elev enskilt skulle kunna prestera i vanliga klassrumssituationer. Detta gynnar elevernas allsidiga språkutveckling, såväl som deras kunskapsutveckling.⁶

En studiehandledare kan inte vara expert på alla ämnen, men hen är expert på sitt eget lärande, och det kan man använda. En vuxen har värdefulla kunskaper och erfarenheter om hur man går tillväga när man lär sig, tar reda på saker och löser problem, och dessa kan studiehandledaren förmedla till eleven. Det kan handla om strategier för att söka efter, sortera eller värdera kunskap. Modellering är ett sätt att förmedla färdigheter. Det innebär att man gör och visar samtidigt som man berättar om hur man gör och hur man tänker.⁷ Exempel på sådana skolfärdigheter är hur man läser en karta, använder en ordlista eller orienterar sig i en bok, en kalender, ett schema eller en innehållsförteckning.

⁶ Morgan 2014, s 43.

⁷ Läs mer om modellering i Sheikhi & Ucar 2018.

Samverkande kompetenser

En förutsättning för framgångsrik studiehandledning är att lärarens och studiehandledarens kompetenser samverkar och kompletterar varandra. Lärare är experter på sitt ämne. Genom att bjuda in studiehandledaren och öppna för frågor och samtal om ämnet utnyttjar man den rollen för elevernas bästa. Skolämnena är inte desamma världen över och även när ett ämne finns i två skolsystem är det inte givet vilket område eller innehåll det omfattar. Här kan lärare och studiehandledare skapa delad förståelse om ämnets omfattning och innehåll och de aktuella kunskapskraven. En lärare kan också utnyttja det faktum att studiehandledaren efter en tids studiehandledning med en elev har goda insikter i vad en elev kan inom ett ämnesområde tack vare det gemensamma språket. Dessa insikter bör användas i den kontinuerliga utvärderingen och för att planera den fortsatta studiehandledningen.

En studiehandledares yrkeskompetens är inte självklar att ringa in. Enligt en definition utgörs kompetens främst förmågan att anpassa sina egna resurser till de krav en situation ställer och forma omgivningen för att passa ens egna (språkliga) resurser.⁸ Definitionen i fråga avser språkkunskaper, men oavsett vilka kunskaper det gäller kan man förstå den som att man kan övervinna begränsningar i vissa kunskaper genom att utnyttja de resurser situationer erbjuder. Läraren är, som nämnts, den främsta resursen. En tydlig ansvarsfördelning mellan lärare och studiehandledare är en resurs i sig, där läraren med hjälp av sin ämnesexpertis identifierar kunskapsbehov och planerar, medan studiehandledaren nyttjar olika handledande tekniker och pedagogiska färdigheter, vilka utgör studiehandledarens expertområde. En elev som får studiehandledning drar på det sättet nytta av två typer av kompetenser – lärarens och studiehandledarens.

Planering och samarbete är som nämnts A och O. Läraren ska naturligtvis också ha de elever som har studiehandledning i åtanke när hen planerar sin undervisning. Genom att inkludera studiehandledningen i planeringen ger läraren eleverna möjligheten att nyttja modersmålet för lärande tillsammans med en kunnig och trygg vuxen. Läraren planerar undervisningens *vad*, dess innehåll, och delar det med studiehandledaren, medan studiehandledningens *hur* oftast planeras av studiehandledaren, eller av lärare och studiehandledare i samråd.

Att studiehandleda i och mellan kulturer

Att höra hemma i flera kulturer och att reflektera över det är en bra startpunkt för att utveckla interkulturell kompetens. Den är önskvärd hos alla som arbetar i skolan, men kanske är den störst hos studiehandledarna. Interkulturell kompetens kan beskrivas som att ”kunna överbrygga olika synsätt, kunna tolka, förstå och även respektera andras perspektiv samt kunna ifrågasätta och

⁸ “Competence is not applying mental rules to situations, but aligning one’s resources with situational demands and shaping the environment to match the language resources one brings.” Canagarajah 2007, s 933.

bearbeta den egna etnocentrismen”.^{9,10} I det här avsnittet redogörs för hur studiehandledare kan dra nytta av sin interkulturella kompetens, liksom några aspekter av kulturmöten.

Hem och skola

Det är många studiehandledares erfarenhet att de blir en länk eller en brygga mellan hem och skola och att de kan bidra till att vårdnadshavare upplever skolan som en trygg plats för deras barn. För nyanlända familjer kan svensk skola upplevas främmande och i vissa fall skrämmande, och det är inte alltid enkelt att lämna över ansvaret för sitt barn till ett system man inte är bekant med eller inte förstår. Vissa vårdnadshavare har upplevt maktlöshet och känslan av att vara osynliga i mötet med skolan, och att de inte har uppmuntrats till samarbete med skolan.¹¹ Skolan kan med hjälp av studiehandledaren arbeta för mer jämlika kontakter med vårdnadshavarna. Studiehandledaren kan genom sin flerspråkiga, flerkulturella och interkulturella kompetens bli en person som både eleven och hans familj har förtroende för.

Studiehandledningens mål är som nämnts entydigt: att stötta elevernas lärande mot kunskapskraven. Studiehandledarens didaktiska *vad* är alltså givet, men det är däremot inte *hur*, det vill säga metoder och tillvägagångssätt. Metoder och tillvägagångssätt kan ibland sträcka sig utanför själva studiehandledningssituationen på så sätt att vissa arbetsuppgifter kan bidra till att studiehandledningen kan fungera bättre. Utvecklingssamtalet kan vara en sådan arbetsuppgift. Det är på inget sätt givet att en studiehandledare ska vara med på ett utvecklingssamtal, men det är troligt att en studiehandledare som har familjens förtroende kan bidra till ett bättre utvecklingssamtal genom att eleven och hans vårdnadshavare kan uttrycka sina funderingar. Studiehandledaren vet ofta mycket om elevens kunskapsutveckling och kan tillsammans med läraren redogöra för det. Det är också rimligt att tro att vårdnadshavare i högre grad engagerar sig i sitt barns utbildning om de förstår vilket syfte och vilka möjligheter ett utvecklingssamtal har för barnets skolgång. Det är således troligt att studiehandledarens medverkan kan förbättra förutsättningarna för en elevs fortsatta lärande. Man ska förstås aldrig använda elevens studiehandledningstid för möten, utan möjligheten att delta beror på vilka arbetsuppgifter som ingår i anställningen – kanske finns där tid för annat än studiehandledning, och då kan deltagandet i utvecklingssamtal vara väl investerad tid som gynnar elevens lärande på längre sikt.¹²

En studiehandledare kan vara en värdefull brobyggare mellan skola och hem. Emellertid ingår det i lärarens och skolledningens uppdrag att utveckla dialogen med hemmet. Studiehandledaren kan med fördel vara en del av den, men planering och styrning ligger sålunda inte hos studiehandledarna.

9 Etnocentrism innebär att man ser sin egen kultur och kulturella vanor som självklara och centrala, och att man bedömer andras kultur med den egna som måttstock.

10 Lahdenperä 2004, s 18.

11 Bunar 2015.

12 Läs mer om kontakten mellan studiehandledare och vårdnadshavare i Morgan, 2014.

Eleverollen

Att börja i en ny skola i nytt land kan vara en omtumlande erfarenhet, även för en elev med skolerfarenhet sedan tidigare. En studiehandledare har ofta kunskaper om flera skolsystem. Det är värdefullt att en elev ges möjlighet att jämföra sina tidigare skolerfarenheter med de nya, liksom sina kunskaper med de nya. Att vara elev kan skilja sig mycket mellan länder och skolsystem. Är det viktigast att sitta tyst och lyssna, eller ska man prata mycket? Ska man uttrycka åsikter eller bara fakta? Hur ska man tilltala läraren? Får man ta hjälp av kamrater? Det handlar om att förstå och anpassa sig till en elevroll som kan skilja sig från den tidigare, att utveckla en ny "läridentitet".¹³

Eleverollen hänger samman med det som ibland kallas "skolkultur", en uppsättning regler, ofta oskrivna, som elever ska följa. Både för studiehandledare och nya elever kan skolkulturen vara svår att upptäcka, och för den som är van vid skolan, kanske själv uppvuxen i Sverige, är den ofta i stället självklar och osynlig. I läroplanen och i ämnenas kunskapskrav finns formuleringar som låter förstå vilken elevroll som förväntas. I grundskolans läroplan finns under rubriken *Elevers ansvar och inflytande* bland annat målet att elever "har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former"¹⁴. I läroplanen betonas också att eleverna ska tränas att utveckla allt mer ansvar för sitt lärande, bland annat genom att delta i planering och utvärdering av undervisningen. Vad gäller lärande och kunskapsutveckling ska eleverna kunna tänka kritiskt och "självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden"¹⁵. I gymnasieskolans läroplan finns liknande skrivningar.¹⁶ Det är sålunda högt ställda mål för elevers självständighet och ansvar, och skolan där studiehandledningen inkluderas ska bidra till att eleven utvecklar dessa förmågor.

Likaså i kursplanernas och ämnesplanernas kunskapskrav finns uttryck för en självständig elevroll. Genom att granska de verb som används för att beskriva vad en elev ska kunna för att uppnå ett betyg får man en uppfattning om vad som förväntas av eleven och vart undervisning inklusive studiehandledning på modersmål siktar. Verben omfattar bland annat *föra resonemang, värdera och uttrycka ståndpunkter, ge exempel, argumentera, söka information, använda källor, bemöta åsikter, förklara och beskriva samband*.¹⁷ Verben i kunskapskraven kan alltså ge både lärare och studiehandledare god vägledning i vilka färdigheter och språkliga förmågor en elev behöver träna på.

Också andra delar av skolvardagen kan upplevas som obekanta, till exempel skolpersonalens olika funktioner, hur mycket eller lite hemläxor läraren ger och hur eleven ska ta sig an dem, eller hur en elev förväntas agera gentemot klasskamrater och lärare i olika situationer.¹⁸ Studiehandledaren kan även i dessa frågor vara elevens guide och bidra till en trygg lärandesituation.

13 Boukaz & Bunar 2015.

14 Skolverket 2011a, s 13.

15 Skolverket 2011a, s 12.

16 Skolverket 2011b.

17 Exempelen på verb är hämtade från kursplanernas krav för betyg C i samhällskunskap, biologi, matematik och geografi årskurs 6. Samma eller liknande verb förekommer i de flesta ämnen, årskurser och betygssteg.

18 Sheikhi & Ucar 2018.

Yrkesrollen studiehandledare på modersmål i utveckling och samverkan

Avsikten med den här artikeln är att både studiehandledare och lärare ska känna sig säkrare på vad studiehandledningsuppdraget omfattar och att man tillsammans kan hitta sätt att samarbeta för de gemensamma elevernas bästa. Det sista avsnittet innehåller resonemang om hur yrkesrollen som studiehandledare kan utvecklas och stärkas i samverkan.

Informera och kommunicera

En utgångspunkt är att alla som arbetar med elever behöver bli väl bekanta med vad studiehandledning på modersmål är. Som det är nu förekommer lite olika typer av stödinsatser för nyanlända och flerspråkiga elever som ibland kallas för studiehandledning, men inte alltid är det.¹⁹ Ofta beror det på att de organisatoriska förutsättningarna för framgångsrik studiehandledning saknas.²⁰ För att verksamheten ska bli bra, och för att yrkesrollen ska bli mer etablerad behöver vi arbeta mot likvärdighet i studiehandledningen. En väg dit är att sprida kunskap om studiehandledning på modersmål. Rektor ansvarar för organisationen av studiehandledningen och för att all personal är informerad om den, men också för lärare och studiehandledare finns möjligheter. Man kan gemensamt delta i lärarlagsmöten, kompetensutvecklingsdagar och andra tillfällen när skolpersonal är samlad för att informera om vad studiehandledningen handlar om, om rektor beslutar så. Lärare och studiehandledare kan gärna visa fram resultat och utvärderingar av genomförd studiehandledning. Studiehandledningens roll och potential kan lättare förstås om man lyfter fram den speciella kunskap som studiehandledare har: hen kan navigera i flera kulturer och språk, skapa förtroende och därigenom en god lärandesituation för eleven och hen innehar handledningsfärdigheter.

Både lärare och studiehandledare kan ta initiativ till aktiviteter som involverar båda yrkesgrupperna i samarbete. Tematiskt arbete över ämnesgränserna kan vara en sådan aktivitet. Att involvera flera ämnen kan öppna för nya schematekniska lösningar där studiehandledningen ryms och får en självklar plats. Innehållet kan ges ett kulturkontrastivt perspektiv och alla elevens språk är användbara.²¹ Samarbeten av det här slaget ökar förtroendet yrkesgrupperna emellan, och det bidrar till större förståelse för studiehandledningens betydelse i flerspråkiga elevers skolgång.

Studiehandledning i utveckling

Studiehandledaren med sin särskilda insyn i enskilda elevers lärprocesser kan i samverkan med lärare på sikt bidra till att utveckla organisationen kring flerspråkiga elevers skolgång också i ett större perspektiv. En början är att sätta sig in i de nationella styrdokumenterna, skolhuvudmannens policyer och riktlinjer liksom skolans. Hur ser organisationen ut? Vad finns där och vad saknas? Vad skulle behöva ändras för att studiehandledningen skulle fungera

19 SOU 2019:18, s 301.

20 Se artikeln Organisera för framgångsrik studiehandledning på modersmål.

21 Läs mer om tematisk undervisning i kapitlet Studiehandledning på modersmål i Sheikh & Ucar 2017.

bättre? Studiehandedaren och läraren kan tillsammans komma med förslag på rutiner som säkrar och förbättrar arbetet med flerspråkiga elever och tydliggör studiehandedningens funktion och möjligheter. Dessa idéer och förslag kan presenteras för rektor eller chef. Kanske upptäcker man att det finns en vilja att bilda en arbetsgrupp som gemensamt ser över och förbättrar studiehandedningens villkor.²²

Särskilt för studiehandedare gäller att man behöver vara tydlig med vad uppdraget omfattar och vad som inte ingår i det. Fokus är stödinsatsen för flerspråkiga elever och den tiden ska inte upptas av arbetsuppgifter som inte har med studiehandedningen att göra. Ett sådant förhållningssätt bidrar till att lärare och andra kollegor bättre förstår vad studiehandedning är. Studiehandedarens tid är avsedd för elevernas stöd.²³

Till sist några ord om studiehandedarens eget fortsatta lärande. I de flesta yrken gäller att man aldrig blir fullärd, och studiehandedaryrket är inget undantag. Eftersom studiehandedares kompetenskrav inte är centralt reglerade finns det inte en självklar utbildningsväg att gå, utan i stället flera olika. Vilken man väljer beror på vilken utbildning och vilka förkunskaper man har. Studiehandedaren behöver fundera över och inventera sina egna kunskaper och kompetenser i förhållande till de arbetsuppgifter som ska göras. Lärande och kompetensutveckling kan ske på många sätt. Att auskultera hos en kollega är en möjlighet att lära kollegialt och att läsa böcker eller artiklar och diskutera dem med sina kollegor är en annan. Det finns ett fåtal utbildningar riktade mot studiehandedare specifikt, och det finns kurser att gå vid lärosäten och hos andra utbildningsanordnare. Var och en behöver ta reda på vad man behöver och utforma en kompetensutvecklingsplan tillsammans med arbetsgivaren, som är ansvarig för att anställda har den kompetens som krävs.

22 Läs mer om organisation och rutiner i Sheikhi & Ucar 2018.

23 Läs mer om studiehandedarens arbetsuppgifter i Skolverket 2015; Sheikhi & Ucar 2018.

Referenslista

- Axelsson, Monica (2015). Nyanländas möte med skolans ämnen i ett språkdidaktiskt perspektiv. I: Bunar, Nihad (red.) *Nyanlända och lärande – mottagande och inkludering*, s. 81–138. Stockholm: Natur & Kultur.
- Bouakaz, Laid & Bunar, Nihad (2015). Diagnos: Nyanländ. I: Bunar, Nihad (red.) *Nyanlända och lärande – mottagande och inkludering*, s. 263–290. Stockholm: Natur & Kultur.
- Bunar, Nihad (2015). Det osynliggjorda föräldraskapets nätverk, länkar och broar. I: Bunar, Nihad (red.) *Nyanlända och lärande – mottagande och inkludering*, s. 214–262. Stockholm: Natur & Kultur.
- Canagarajah, Suresh (2007). Lingua Franca English, Multilingual Communities, and Language Acquisition. *The Modern Language Journal* 91, Focus Issue, s. 923–939.
- Lahdenperä, Pirjo (2004). Interkulturell pedagogik – vad, hur och varför? I: Lahdenperä, Pirjo (red.) *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*, 11–31. Lund: Studentlitteratur.
- Morgan, Eva (2014). *Undervisningsmodeller som gynnar flerspråkiga elever. Studiehandedning i grundskolan*. Rapporter om utbildning 1/2014. Malmö: Malmö högskola.
- SFS 2010:2039 *Gymnasieförordningen*.
- SFS 2011:185 *Skolförordningen*.
- Sheikhi, Karin & Ucar, Tamar (2017). Studiehandedning på modersmål. I: Sundgren, Eva & Lahdenperä, Pirjo (red.) *Nyanlända, interkulturalitet och flerspråkighet i klassrummet*, s. 116–138. Stockholm: Liber.
- Sheikhi, Karin & Ucar, Tamar (2018). *Studiehandedning för flerspråkiga elever. Kunskapsutveckling genom modersmålet*. Stockholm: Gothia fortbildning.
- Skolverket (2011a). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (Reviderad 2019). Hämtad från <https://www.skolverket.se/publikationer?id=4206>
- Skolverket (2011b). *Läroplan för gymnasieskolan 2011*. Hämtad från <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>
- Skolverket (2015). *Studiehandedning på modersmålet – att stödja kunskapsutvecklingen hos flerspråkiga elever*. Stockholm: Skolverket.
- SOU (2019). *För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering. Modersmålsundervisning och studiehandedning på modersmål. Betänkande av Utredningen om modersmål och studiehandedning på modersmål i grundskolan och motsvarande skolformer*. SOU 2019:18, Utbildningsdepartementet.